

Republika Hrvatska u kontekstu regionalne sigurnosti: izazovi i prednosti

Marijana Musladin

Sveučilište u Dubrovniku

E-mail: marijana.musladin@unidu.hr

Izvorni znanstveni rad

UDK 911.3:32

355.02(497.5)

DOI 10.17818/SM/2025/1.4

Rukopis primljen: 1. 12. 2025.

Rukopis prihvaćen: 8. 12. 2025.

Sažetak

Sigurnosni položaj Republike Hrvatske oblikuje se u međudnosu njezinih unutarnjih kapaciteta, regionalnog okruženja i euroatlantskih integracija. Iako je članstvom u NATO-u i Europskoj uniji Hrvatska ostvarila visoku razinu institucionalne sigurnosti i međunarodne uključenosti, njezina nacionalna sigurnost i dalje je snažno uvjetovana dinamikama u jugoistočnoj Europi, gdje su prisutni politička nestabilnost, otvorena sigurnosna pitanja i geopolitičko natjecanje vanjskih aktera. U članku se razmatra suvremeno sigurnosno okruženje Hrvatske na temelju pregleda strateških dokumenata, izvješća Sigurnosno-obavještajne agencije (SOA) i Ministarstva obrane Republike Hrvatske (MORH) te relevantne znanstvene literature s ciljem identifikacije ključnih prijetnji, slabosti i raspoloživih resursa. Analiza se temelji na teoriji regionalne sigurnosti, koja naglašava međuovisnost država unutar sigurnosnih kompleksa. U tom okviru Hrvatska se promatra kao dio šireg regionalnog sustava u kojem nacionalnu sigurnost oblikuju unutarnji kapaciteti, regionalne dinamike i euroatlantske institucionalne strukture. Takav analitički okvir omogućuje cjelovit uvid u to kako regionalne prijetnje, geopolitički odnosi i sigurnosna suradnja oblikuju suvremeni položaj Hrvatske i njezinu sposobnost odgovora na složene sigurnosne izazove.

Ključne riječi: Regionalna sigurnost, Euroatlantske integracije, Hrvatska, sigurnosne prijetnje, jugoistočna Europa.

Koncept regionalne sigurnosti / The concept of regional security

Ako regiju promatramo kao skup država koje su geografski bliske jedna drugoj, regionalna sigurnost u najširem smislu predstavlja sigurnost koja se ostvaruje suradnjom država unutar određene regije. Većina uspješnih sigurnosnih aranžmana uspostavljenih nakon 1945. godine ostvarena je upravo na regionalnoj, a ne globalnoj ili lokalnoj razini. Teorija regionalne sigurnosti (Buzan & Waever 2003; Lake & Morgan 1997) polazi od pretpostavke da države najčešće percipiraju svoje susjede, odnosno geografski bliske države kao primarne izvore prijetnji ili potencijalne zaštite. Nakon završetka Hladnog rata, regionalni sigurnosni kompleksi preuzeli su ulogu dominantnih oblika sigurnosnih aranžmana.

Intelektualni korijeni istraživanja regionalne sigurnosti sežu, pak, do geopolitičkih analiza kraja 19. i početka 20. stoljeća, iako su definicije regija i izvori njihove nestabilnosti tijekom vremena doživjeli značajne promjene. Istraživanja o regionalizmu razvijena su i dobro dokumentirana, pri čemu radovi Buzana i Waevera (2003) imaju posebno velik utjecaj na proučavanje regionalne sigurnosti i teoriju regionalnih sigurnosnih kompleksa. Njihov doprinos smatra se jednim od najutjecajnijih u analizi strukture i dinamike regionalnih sigurnosnih sustava.

U suvremenim međunarodnim odnosima međuovisnost država najprije se ostvaruje na regionalnom planu, pri čemu većina suvremenih sigurnosnih izazova potječe upravo iz neposrednog okruženja.

Sam koncept regionalne sigurnosti ima dugu tradiciju u međunarodnim odnosima, a regionalna sigurnost neodvojiva je od procesa nacionalne i međunarodne sigurnosti. Krajem Hladnog rata sve su značajniji procesi koji se odvijaju u pojedinim regijama u svijetu, posebice zbog činjenice da većina zemalja ugrožava ili su ugrožene od strane susjednih zemalja. Fokus se tako prebacio s razine svjetskih sukoba na razinu regija, a zemlje koje su dio određenog regionalnog sustava dijele iste ili slične sigurnosne izazove (Kelly, 2007; Fawn, 2009). Slično, Kuszta (2017) tvrdi kako razvoj regionalnog pristupa sigurnosnim pitanjima u velikoj mjeri proizlazi iz promjena koje se događaju u međunarodnom sustavu, naglašavajući pritom promjene koje je donio Drugi svjetski rat, Hladni rat i posthladnoratovsko razdoblje. Upravo je kraj Hladnog rata pratio uspostavljanje značajnog broja novih država koje su uvele niz novih regionalnih sigurnosnih kompleksa. Kuszta (2017) koncept regionalne sigurnosti shvaća kao učinkovito implementiranu zaštitu sustava međusobnih odnosa između zemalja regije od prijetnji nestabilnosti, kriza, oružanih sukoba i regionalnih ratova.

Prema Buzanu i Waeveru (2003), regionalna sigurnost može se razumjeti na temelju koncepta regionalnih sigurnosnih kompleksa, koji predstavljaju geografski određena područja u kojima su sigurnosne dinamike država međusobno toliko povezane da se nijedna država ne može u potpunosti promatrati izolirano. Autori naglašavaju kako su sigurnosne interakcije najintenzivnije upravo među susjednim državama, zbog čega se regionalni pristupi nameću kao nužni analitički okvir u procesima procjene i upravljanja sigurnosnim prijetnjama.

Lake i Morgan (1997) ističu da regionalni sigurnosni koncepti proizlaze iz potrebe za stabilizacijom neposrednoga geopolitičkog okruženja, pri čemu regionalne organizacije i forumi postaju ključni mehanizmi za izgradnju povjerenja, koordinaciju politika i prevenciju sukoba. Njihov pristup naglašava institucionalnu dimenziju regionalne sigurnosti, posebno u kontekstu nastanka regionalnih organizacija koje preuzimaju važnu ulogu u upravljanju regionalnim krizama.

Sdrugestrane, Frazier i Stewart-Ingersoll (2010) naglašavaju važnost povijesnog nasljeđa i političke kulture u oblikovanju regionalnih sigurnosnih arhitektura. Prema njihovu pristupu, uspjeh regionalnih sigurnosnih mehanizama uvelike ovisi o stupnju homogenosti političkih normi, razini ekonomske međuovisnosti i postojanju zajedničkog identiteta unutar regije. Stoga regije s visokim stupnjem unutarnje raznolikosti, kao što je Bliski istok, bilježe kompleksnije sigurnosne dinamike i slabiju institucionalizaciju regionalnih sigurnosnih praksi.

Moravcsik (1998), pak, smatra da se regionalna sigurnost ne može pravilno razumjeti bez uzimanja u obzir ekonomskih čimbenika. Ističe da jača ekonomska

povezanost među državama u regiji smanjuje vjerojatnost sukoba i potiče stvaranje suradničkih sigurnosnih rješenja. Njegov liberalni institucionalistički pristup naglašava da je razvoj ekonomskih veza među državama važan preduvjet za stabilnost i sigurnost.

Acharya (2007) uvodi pojam regionalnog institucionalnog kompleksa kako bi opisao mrežu sigurnosnih institucija koje zajedno oblikuju regionalnu strukturu sigurnosti. On naglašava da regionalne organizacije ne djeluju izolirano, već u interakciji s globalnim akterima poput Ujedinjenih naroda ili NATO-a, čime se stvara višeslojna sigurnosna arhitektura.

Navedeni pristupi tako dodatno potvrđuju da je koncept regionalne sigurnosti višedimenzionalan i da se oblikuje pod utjecajem niza političkih, povijesnih i ekonomskih čimbenika. U tom kontekstu posebno je korisno sagledati povezanost regionalizma i sigurnosti kroz širu teorijsku perspektivu.

Söderbaum (2013) ističe da se regionalizam i sigurnost mogu povezati na više različitih načina, čime dodatno produbljuju razumijevanje regionalnih sigurnosnih procesa. Jedna od važnih poveznica odnosi se na regionalne posljedice lokalnih sukoba, koje ovise o strukturi sigurnosnog kompleksa te o načinu na koji se sigurnosni problemi povezuju horizontalno unutar regije i vertikalno s nadnacionalnim razinama. Primjerice, pojedini lokalni sukobi primarno utječu na odnose s višim političkim autoritetima, dok drugi proizlaze iz etničkog rivalstva ili prekograničnih sporova oko teritorija i prirodnih resursa.

Dodatna dimenzija ove povezanosti odnosi se na upravljačku ulogu regionalnih organizacija koje, kada postoje, mogu djelovati kao ključni čimbenici očuvanja unutarnje sigurnosti regije i stabilnosti njezina neposrednog susjedstva. Europska susjedska politika¹ Europske unije jedan je od primjera takvog djelovanja. Regionalne organizacije tako mogu reagirati na akutne sukobe u svojoj blizini, ali mogu djelovati i preventivno, bilo u okviru stabilizacije situacije ili procesa integracije, pri čemu se granice tih funkcija često preklapaju.

Tako regija može istodobno predstavljati izvor sigurnosnih izazova (kao regionalni kompleks), sredstvo njihova upravljanja (u okviru mehanizama regionalne sigurnosti) i dio rješenja (u okviru procesa regionalnog razvoja). Sigurnosna suradnja među državama regije može tako doprinijeti stabilnosti, privlačnosti za međunarodne investicije te jačanju ekonomskih aktivnosti, dok razvojno usmjereni regionalizam može omogućiti učinkovitije korištenje resursima. Kako navode Farrell, Hettne i Van Langenhove (2005), regije se razlikuju prema razini političke stabilnosti i gospodarske dinamike, što uvjetuje različite modalitete primjene teorijskih pristupa. U skladu s njihovom tipologijom, regije se pritom mogu klasificirati kao središnje, prijelazne i periferne. U tom smislu Hrvatska se najprimjerenije svrstava u skupinu prijelaznih regija. Iako je članstvom u Europskoj uniji formalno integrirana u širi europski politički i institucionalni okvir, njezina gospodarska razvijenost i institucionalni kapaciteti još uvijek nisu na razini koja obilježava države europskog centra poput Njemačke, Francuske ili država Beneluxa. Hrvatska pritom ima relativno stabilan politički sustav,

¹ Svjesna opasnosti koje izviru iz odbijanja suradnje s neposrednim susjedima, ali i činjenice da treba stabilno i razvojno susjedstvo, Europska unija oblikovala je nekoliko političkih strategija kojima je zadala okvir za razvoj novih odnosa sa susjednim zemljama i tako spriječila pojavu novih crta razdvajanja – Europsku politiku susjedstva (2004.), Uniju za Mediteran (2008.) kao nadogradnju Barcelonskog procesa (1995.) te Istočno partnerstvo (2009.) (Musladin, 2012.)

no povremene unutarnje političke napetosti te sporiji gospodarski razvoj pozicioniraju je između visoko razvijenih država centra i ekonomski slabijih zemalja periferije. Uz to, njezina geopolitička pozicija na granici europske jezgre i prostora zapadnog Balkana odražava obilježja prijelaznih regija koje povezuju različite razvojne i institucionalne modele. Stoga se može zaključiti da Hrvatska zauzima posredničku ulogu između središnjih i perifernih dijelova Europe, što je u skladu s obilježjima koje Farrell, Hettne i Van Langenhove (2005) pripisuju prijelaznim regionalnim kategorijama.

Na temelju navedenih teorijskih pristupa može se zaključiti da se koncept regionalne sigurnosti razvija kao reakcija na specifične izazove međunarodnog sustava, ali i kao rezultat potrebe država da suradničkim modelima smanje ranjivost i ojačaju stabilnost u neposrednom okruženju. Regionalna sigurnost tako postaje ključni analitički okvir za razumijevanje suvremenih sigurnosnih procesa, pri čemu se naglasak stavlja na međuovisnost država, institucionalnu suradnju i dinamiku regionalnih interakcija.

Geopolitička i regionalna pozicija Hrvatske / Geopolitical and regional position of Croatia

Geopolitička pozicija Hrvatske oduvijek je imala ključnu ulogu u njezinoj poziciji unutar međunarodne zajednice. Kako navodi Kurečić (2001), geopolitička lokacija jedne države oblikovana je kombinacijom geografskih čimbenika, globalnih geopolitičkih struktura, političkog stanja u susjedstvu te unutarnjih političkih okolnosti, čimbenika koji su u slučaju Hrvatske naročito značajni. Nadalje, analiza Magaša (1997) pokazuje da je Hrvatska smještena na prijelazu između sjeverno-dunavskog bazena i mediteranskog prostora, pri čemu je njezina teritorijalna pozicija strateški važna za prometnu i komunikacijsku povezanost između Srednje Europe i Sredozemlja. U suvremenim dokumentima Europske unije, Hrvatska, zajedno s drugim državama bivše Jugoslavije i Albanijom, ali ne i Slovenijom, klasificirana je unutar tzv. regije Zapadnog Balkana, unatoč povijesnim i društvenim razlikama u razvoju te pripadnosti Mediteranu i Srednjoj Europi (Musladin, 2015). Takva geografska, povijesno i institucionalno uvjetovana pozicija određuje ne samo potencijalne prilike, nego i specifične sigurnosne izazove koji proizlaze iz regionalnog okruženja i kulturno-povijesnih interakcija.

Pored što je klasificirana unutar regije zapadnog Balkana (Musladin, 2015), geopolitički i kulturno-povijesno Hrvatska pripada i širem području jugoistočne Europe, čime njezina sigurnosna politika mora uzeti u obzir i šire regionalne dinamike (Bieber, Tzifakis, 2019). Promatranje Hrvatske kroz prizmu teorije regionalne sigurnosti omogućuje razumijevanje njezine sigurnosti ne samo kao funkcije nacionalnih kapaciteta već i kao rezultata interakcije s neposrednim susjedstvom i regionalnim sigurnosnim kompleksima. Hrvatska se tako promatra kao dio šireg regionalnog sustava, čija stabilnost i sigurnost ovise o suradnji država u regiji, ali i o institucionalnoj povezanosti s euroatlantskim strukturama.

Kad analizira sigurnost jugoistočne Europe, Tatalović (1998) piše kako na sigurnost regije utječe unutarnje stanje u državama, prvenstveno uvjetovano gospodarskom situacijom i međuetničkim odnosima. Isto tako, značajan utjecaj imaju i odnosi između država i naroda koji tu žive te konflikti s etničkom osnovom,

koji su rezultat tih odnosa (Tatalović, 1998). U kontekstu regionalne sigurnosti, generalni izazovi država jugoistočne Europe kreću se od neriješenih unutarnjih političkih pitanja, međuetničkih tenzija, nacionalnih i vjerskih ekstremizama, korupcije unutar državnih institucija do nedostatka konsenzusa o članstvu u euroatlantskim integracijama. Te se izazove može promatrati i na temelju utjecaja trećih strana na regiju, posebice globalnih aktera, utjecaja radikalnih političkih ideologija te utjecaja globalnih procesa poput nekontroliranih masovnih migracija i terorizma. Takvi uvjeti plodno su tlo za pojavu suvremenih izazova sigurnosti koji u konačnici ugrožavaju regionalnu sigurnost. Usvajanje suvremenih nacionalnih strategija sigurnosti govore u prilog važnosti koncepta regionalne sigurnosti. Tako, primjerice, aktualna strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske (2017) kao ključne izazove sigurnosti navodi upravo nestabilnost njezina susjedstva.

Suvremeni sigurnosni položaj Hrvatske u regionalnom kontekstu / Croatia's current security position in the regional context

U ovom poglavlju analizirat će se suvremeno sigurnosno okruženje Republike Hrvatske s posebnim naglaskom na izazove koji proizlaze iz neposrednog okruženja. Temelj analize čine dokumenti koji se bave nacionalnom sigurnošću, uključujući Strategiju nacionalne sigurnosti RH, posljednje izvješće² Sigurnosno-obavještajne agencije (SOA) i Ministarstva obrane (MORH), kao i relevantni znanstveni radovi. Na temelju tih izvora identificirat će se ključni rizici i nestabilnosti te analizirati prijetnje s kojima se Hrvatska suočava, kao i raspoloživi resursi za njihovo ublažavanje. Dodatno, u tekstu će se prikazati prednosti i slabosti hrvatskog sustava sigurnosti te prilike koje se mogu iskoristiti za jačanje nacionalne i regionalne stabilnosti, sve u okviru teorijskog okvira regionalne sigurnosti koji omogućuje razumijevanje međusobne povezanosti između Hrvatske i njezina neposrednoga geopolitičkog i sigurnosnog okruženja.

Sigurnosni kapacitet Republike Hrvatske snažno je oblikovan nizom strukturnih prednosti koje proizlaze iz njezina institucionalnog, vojno-obrambenog i geostrateškog položaja. Članstvo u NATO-u i Europskoj uniji pruža okvir kolektivne obrane, pristup naprednim sigurnosnim mehanizmima te stabilna strateška partnerstva (SNS, NN 73/2017; SOA, 2025). Hrvatska tako uživa zaštitu mehanizama kolektivne sigurnosti, sudjeluje u zajedničkom planiranju obrambenih politika te ima pristup razgranatim sustavima ranog upozoravanja, informacijskim mrežama i kriznom upravljanju na razini EU-a i NATO-a. Konkretni primjeri uključuju sudjelovanje Hrvatske u NATO-ovu sustavu nadzora zračnog prostora (NATINAMDS)³, Europskom mehanizmu civilne zaštite⁴

² 2025.

³ NATO Integrated Air and Missile Defence System – Integrirani sustav protuzračne i proturaketne obrane NATO-a koji povezuje senzore, zapovjedne i upravljačke centre te sustave naoružanja zemalja članica NATO-a kako bi detektirali, pratili i suprotstavljali se prijetnjama iz zraka, kao što su zrakoplovi, bespilotne letjelice i rakete. (nato.int, 2025).

⁴ Mehanizmom EU-a za civilnu zaštitu koordinira se odgovor na razini EU-a na prirodne katastrofe i katastrofe uzrokovane ljudskim djelovanjem. Ovaj program pruža podršku naporima država članica usmjerenih na zaštitu, ponajprije ljudi, ali i okoliša i imovine, uključujući kulturnu baštinu u slučaju prirodnih katastrofa i tehnoloških ili ekoloških nesreća velikih razmjera (consilium.europa.eu, 2025). Hrvatska je, primjerice, aktivirala ovaj mehanizam nakon potresa u Zagrebu i na Banovini 2020.

te misijama EU-a u Bosni i Hercegovini te na Mediteranu⁵, što jača operativnu spremnost i doprinosi regionalnoj stabilnosti.

Razvijene demokratske institucije i usklađenost s euroatlantskim normama dodatno učvršćuju učinkovitost hrvatskog sigurnosnog sustava. Strategija nacionalne sigurnosti naglašava da stabilan institucionalni okvir omogućuje kontinuitet procesa donošenja odluka, transparentnost i participativnost, što povećava otpornost društva na suvremene sigurnosne izazove, uključujući hibridne prijetnje i dezinformacijske kampanje (SNS, NN 73/2017).

Modernizirane i profesionalizirane oružane snage, usklađene s NATO-ovim standardima i sposobne za sudjelovanje u međunarodnim misijama, predstavljaju važan oslonac obrambene spremnosti (MORH, 2017; SOA, 2025; Dagen, 2024). U travnju 2025. Hrvatska je zaprimila posljednji od ukupno dvanaest naručenih borbenih zrakoplova *Dassault Rafale*, čime je formalno kompletirana eskadrila višenamjenskih borbenih aviona, što predstavlja najopsežniju modernizaciju HRZ-a od stjecanja neovisnosti i značajno unapređuje interoperabilnost unutar NATO-a (morh.gov.hr, 2025). S druge strane, Oružane snage Republike Hrvatske provode značajnu modernizaciju i svojih oklopnih kapaciteta, ponajprije uvođenjem 89 borbenih vozila pješništva M2A2 ODS *Bradley*, čime se višestruko povećavaju pokretljivost, zaštita i interoperabilnost kopnene vojske u skladu s NATO-ovim standardima (DSCA, 2023; Dagen, 2024) te opremanje Hrvatske vojske sustavima za protudronsku obranu, topništvo, oklopno-mehanizirane sposobnosti i logističku podršku, uključujući 44 tenka Leopard 2A8, 18 samohodnih haubica CAESAR MK2 i 420 terenskih kamiona TATRA T-815-7. (morh.gov.hr, 2025). Ovaj program značajno povećava operativne sposobnosti Hrvatske vojske, jača nacionalnu sigurnost te doprinosi stabilnosti regije, omogućavajući učinkovitije sudjelovanje u europskim i transatlantskim sigurnosnim strukturama. S druge strane, sudjelovanje u međunarodnim operacijama, poput NATO-ovih misija u Litvi, Kosovu ili Afganistanu, dodatno osnažuje operativne sposobnosti i međunarodnu vidljivost Hrvatske.

Geostrateška pozicija Hrvatske – sjecište srednje Europe, Podunavlja, Jadrana i jugoistočne Europe – omogućuje snažne logističke i komunikacijske prednosti te time povećava njezinu regionalnu relevantnost (Magaš, 1997; Musladin, 2015; SSN, 2017). Luka Rijeka, prometni koridor Vc⁶ i energetska infrastruktura, uključujući LNG terminal na otoku Krku, predstavljaju ključne elemente infrastrukturnog i energetskog čvorišta Hrvatske, čime država postaje važan čvorišni punkt za opskrbu prirodnim plinom te prometno-logističko povezivanje srednje, jadranske i jugoistočne Europe (vlada.gov.hr, 2019.).

Hrvatska uloga posrednika u regiji dodatno je ojačana njezinom aktivnom multilateralnom suradnjom, osobito inicijativama poput Procesu suradnje u jugoistočnoj Europi (SEECPE), Jadransko-jonske inicijative te sudjelovanja u EU-

⁵ Sudjelovanje u misijama ovisi o odluci Vlade RH i statusu kadrova. Primjer aktivne vojne misije jest EUNAVFOR MED IRINI — vojna operacija u Sredozemlju, čiji je fokus na pomorsku sigurnost, sprječavanje krijumčarenja i nadzor migracijskih ruta. Prema podacima iz 2024., Hrvatska je u ovoj misiji imala članove u rotaciji (operationirini.eu, 2025). Hrvatska sudjeluje i u civilnim misijama EU-a, među kojima i EUMM Georgia koja je dio mehanizma CSDP (Zajednička sigurnosna i obrambena politika EU-a) i ima mandat promatranja, izvještavanja i doprinosa stabilnosti u regiji (eumm.eu, 2025.).

⁶ Koridor Vc na prometnom pravcu Budimpešta – Osijek – Sarajevo – Ploče poveznica je sjeverne, srednje i južne Europe te predstavlja izuzetnu vrijednost u kontekstu procesa gospodarske i prometne integracije srednjoeuropskog prostora (Vasilj, Volarić & Tipurić Spužević, 2018).

ovoj Zajedničkoj sigurnosnoj i obrambenoj politici (ZSOP). Hrvatsko sudjelovanje u regionalnim sigurnosnim integracijama pridonosi izgradnji povjerenja, jačanju stabilnosti i smanjenju potencijala za sigurnosne krize u susjedstvu (Musladin, 2015; SOA, 2025.).

Važan element unutarnje stabilnosti jest i relativno visoka razina društvene kohezije te nizak stupanj etničkih napetosti u usporedbi s drugim državama jugoistočne Europe (SOA, 2025, p. 20). Ovakva društvena struktura pridonosi smanjenju rizika od unutarnjih sigurnosnih turbulencija i povećava otpornost na vanjske pokušaje destabilizacije, primjerice, dezinformacijama ili političkim utjecajem trećih aktera.

Daljnje produbljivanje integracije u euroatlantske sigurnosne strukture, jačanje regionalne suradnje zajedničkim kriznim mehanizmima zapadnog Balkana te strateško korištenje geopolitičkim položajem za razvoj prometnih, energetskih i komunikacijskih koridora predstavljaju smjerove kojima Hrvatska može dodatno osnažiti svoju ulogu stabilizacijskog faktora u jugoistočnoj Europi (Musladin, 2015; Magaš, 1997; SOA, 2025).

Unatoč značajnim strukturnim prednostima, hrvatski sigurnosni sustav suočava se s nizom unutarnjih slabosti koje mogu ograničiti njegovu učinkovitost i otpornost. Jedan od ključnih izazova jest nedovoljna međusektorska koordinacija, posebno u području kriznog upravljanja i odgovora na hibridne prijetnje, što otežava pravovremeno i integrirano djelovanje državnih tijela (SNS, NN 73/2017). Ovaj problem ilustrira potrebu za sustavnim unaprjeđenjem komunikacijskih i operativnih kanala između sigurnosnih agencija, vojske i civilnih institucija. Kako Frazier i Stewart-Ingersoll (2010) navode, učinkovita sigurnosna arhitektura zahtijeva koordinirani angažman svih relevantnih aktera, što u Hrvatskoj znači osigurati brze i sinkronizirane reakcije na složene prijetnje.

Uz to, dominantno profesionalni sastav Oružanih snaga potencijalno smanjuje mobilizacijske kapacitete u situacijama povećanog sigurnosnog pritiska (MORH, 2017)⁷. Dugoročno, jedan od najsloženijih izazova predstavlja nepovoljna demografska struktura obilježena starenjem stanovništva, depopulacijom i emigracijom radno aktivnih skupina, što prema izvješću SOA-e izravno utječe na održivost obrambenih i sigurnosnih resursa (SOA, 2025).

Ograničeni gospodarski kapaciteti dodatno smanjuju mogućnosti sustavnog ulaganja u sigurnost te povećavaju socijalne i regionalne nejednakosti (SNS, NN 73/2017), dok politički klijentelizam i raširena korupcija mogu narušiti učinkovitost javnih institucija i oslabiti provedbu sigurnosnih politika (SOA, 2025).

Vanjski sigurnosni izazovi također snažno oblikuju sigurnosno okruženje Republike Hrvatske. Ruska vojna agresija na Ukrajinu dovela je do dubokog poremećaja europskoga sigurnosnog poretka, dok su konflikti na Bliskom istoku dodatno intenzivirali globalnu sigurnosnu nestabilnost, osobito u kontekstu zaoštavanja odnosa između Izraela i Irana. Dolaskom nove administracije predsjednika Donalda Trumpa započeo je proces temeljitog preispitivanja strateških

⁷ Hrvatski sabor je na sjednici 24. listopada 2025. godine donio odluku o ponovnom uvođenju obveznog vojnog roka, odnosno temeljnog vojnog osposobljavanja, kako bi se poboljšali mobilizacijski kapaciteti. Odluka je usvojena izmjenama i dopunama Zakona o obrani i Zakona o službi u Oružanim snagama, koje je prethodno predložila Vlada Republike Hrvatske na inicijativu Ministarstva obrane (morh.hr, 2025).

interesa Sjedinjenih Američkih Država te razine njihova angažmana u savezničkim aranžmanima na različitim geografskim područjima, uključujući NATO i europski sigurnosni prostor. Kao odgovor na potencijalno smanjivanje američke sigurnosne uloge, europske države intenziviraju rasprave o razvoju autonomnije europske sigurnosne arhitekture. U tom kontekstu Europska unija najavila je znatna ulaganja u jačanje obrambenih kapaciteta i konkurentnosti europske obrambene industrije, pri čemu su takvi razvojni procesi od neposredne važnosti i za Republiku Hrvatsku.

S druge strane, regionalna nestabilnost u jugoistočnoj Europi, osobito političke napetosti u Bosni i Hercegovini, Srbiji i na Kosovu, stvara potencijal za prelijevanje sigurnosnih rizika prema Hrvatskoj, uključujući prijetnje od oružanih sukoba, etničkih tenzija i političkih kriza (SOA, 2025). Kako Bieber (2006) pokazuje na primjeru Bosne i Hercegovine, institucionalna slabost, politička polarizacija i etničke napetosti rezultiraju trajnim izazovima u konsolidaciji države i stvaraju uvjete za dugotrajnu nestabilnost u regiji, što potencijalno može imati utjecaja i na sigurnost susjednih država. Ne ulazeći dublje u složenost sigurnosne situacije u Bosni i Hercegovini, valja istaknuti kako je sustav vlasti utemeljen na etničkoj pripadnosti i teritorijalnoj podjeli proizveo trajno stanje tzv. etničke sigurnosti (Bojičić-Dzelilović, 2015). Takvo uređenje podrazumijeva da su sigurnosni mehanizmi i politička stabilnost trajno izloženi etničkim napetostima, čime se povećava rizik od ponovne eskalacije sukoba ili šire društvene destabilizacije. U tom kontekstu, nestabilnost Bosne i Hercegovine ne predstavlja isključivo unutarnji problem te države već i potencijalni sigurnosni i reputacijski rizik za Republiku Hrvatsku, osobito s obzirom na geografsku bliskost te snažne političke i demografske poveznice dviju država.

Suvremeni sigurnosni krajolik dodatno opterećuju hibridne prijetnje, uključujući kibernetičke napade na kritičnu infrastrukturu, dezinformacijske kampanje usmjerene na destabilizaciju javnog mnijenja te terorističke aktivnosti, što zahtijeva stalno prilagođavanje nacionalnih kapaciteta i razvoj sposobnosti brze reakcije (SNS, NN 73/2017; Fawn, 2009). Brojni recentni znanstveni radovi i studije pokazuju da je Hrvatska izložena sofisticiranim strategijama dezinformiranja i informacijskog ratovanja od pandemijskih narativa do političkih i medijskih kampanja, dezinformacije kruže društvenim mrežama, *online* portalima i drugim medijskim kanalima te značajno doprinose polarizaciji, narušavanju povjerenja u institucije i destabilizaciji javnog mnijenja. Primjerice, analize medijskih kampanja u Hrvatskoj ukazuju na strukturalnu prisutnost lažnih vijesti i koordiniranih medijskih manipulacija, koje se često koriste kombinacijom digitalnih i tradicionalnih kanala, čime se destabilizira informacijski prostor i povećava rizik za demokratske procese i društvenu otpornost (Labaš, Malek & Blažina Mukavec, 2023).

Prema izvješćima Sigurnosno-obavještajne agencije u 2023. i 2024., uočeno je značajno povećanje broja napada usmjerenih na hrvatsku kritičnu infrastrukturu. Institucije u Hrvatskoj bile su meta nekoliko kibernetičkih napada, uključujući sofisticirane tzv. APT napade (*advanced persistent threat*) (n1info.hr, 2023). Konkretno, primjer je napad na informacijski sustav jednog od većih hrvatskih bolničkih centara – KBC Zagreb, što je dovelo do privremenog isključivanja IT-sustava i značajnih poremećaja u pružanju hitne medicinske skrbi ilustrirajući da kibernetičke prijetnje nisu samo tehnička nego i sustavna ranjivost javnih usluga u kriznim situacijama (healthmanagement.org, 2024)

Transnacionalni kriminal, trgovina ljudima i nezakonite migracije i dalje predstavljaju značajne prijetnje, pri čemu posebno treba istaknuti utjecaj organiziranih kriminalnih mreža na zapadnom Balkanu koje djeluju u prekograničnom kontekstu, što dodatno zahtijeva regionalnu suradnju i koordinaciju sigurnosnih institucija (Shelley, 2014; Europol, 2023). Geopolitičko natjecanje vanjskih aktera, osobito Rusije i Turske, potencijalno može generirati političke napetosti u regiji i posredno oblikovati hrvatske sigurnosne prioritete na temelju utjecaja na regionalnu ravnotežu moći i energetske tokove (Musladin, 2015; Hettne & Söderbaum, 2010). Dodatno, prisutnost međunarodnih misija EU-a i NATO-a u susjedstvu Hrvatske, primjerice, EUMM-a u Gruziji ili KFOR-a na Kosovu, ilustrira potrebu Hrvatske za aktivnim sudjelovanjem u regionalnim sigurnosnim mehanizmima radi očuvanja stabilnosti i prevencije širenja prijetnji (EU External Action, 2024).

Analiza prednosti i slabosti hrvatskog sigurnosnog sustava pokazuje da se sigurnosni položaj Republike Hrvatske može razumjeti jedino u širem okviru regionalne sigurnosti, koja prema dominantnim teorijskim pristupima (Buzan & Waeber, 2003; Lake & Morgan 1997; Hettne & Söderbaum, 2000) nastaje na sjecištu unutarnjih kapaciteta države i dinamika u njezinu neposrednom okruženju. Dok institucionalna stabilnost, euroatlantska integriranost i geostrateške prednosti Hrvatske stvaraju značajan temelj za jačanje kolektivne i nacionalne sigurnosti, njezine unutarnje slabosti, uključujući demografske trendove, ograničene gospodarske resurse i nedostatke međusektorske koordinacije mogu umanjiti sposobnost učinkovite reakcije na sigurnosne izazove. Istodobno, regionalne prijetnje poput političke nestabilnosti u susjedstvu, transnacionalnog kriminala i geopolitičkog natjecanja vanjskih aktera potvrđuju da je sigurnosno okruženje Hrvatske neraskidivo povezano s procesima u jugoistočnoj Europi, odnosno širem prostoru zapadnog Balkana.

U tom kontekstu, prednosti koje Hrvatska crpi iz članstva u NATO-u i EU-u, modernizacije obrambenog sustava i multilateralne suradnje predstavljaju ključne instrumente za jačanje regionalne stabilnosti, dok slabosti i prijetnje naglašavaju potrebu za daljnjim razvojem nacionalnih i regionalnih mehanizama sigurnosne otpornosti. Time se potvrđuje da je sigurnost Hrvatske, prema logici regionalnih sigurnosnih kompleksa, istodobno rezultat njezinih unutarnjih kapaciteta i strukturalnih kretanja u neposrednom okruženju, što regionalnu sigurnost čini ne samo teorijskim okvirom nego i praktičnim imperativom za oblikovanje suvremenih hrvatskih sigurnosnih politika.

Zaključak / Conclusion

Analiza suvremenog sigurnosnog položaja Hrvatske pokazuje da nacionalna sigurnost ne može biti promatrana izolirano, već isključivo unutar šireg regionalnog i euroatlantskog konteksta. U tom okviru rad je proveden unutar teorijskog okvira regionalnih sigurnosnih kompleksa, koji naglašava međuzavisnost država unutar određenih geopolitičkih regija i važnost koordinirane suradnje u upravljanju zajedničkim prijetnjama. Primjena ovog koncepta omogućuje sagledavanje nacionalne sigurnosti ne kao samostalnog fenomena, već kao rezultata interakcije unutarnjih kapaciteta države, regionalnih dinamika i euroatlantskih institucionalnih struktura te je omogućila identificiranje ključnih prijetnji, slabosti i resursa Hrvatske, kao i razumijevanje načina

na koje regionalni i međunarodni sigurnosni mehanizmi doprinose stabilnosti države i njezinoj sposobnosti učinkovitog odgovora na složene izazove.

Članstvo u NATO-u i Europskoj uniji osiguralo je Hrvatskoj strateške prednosti, uključujući pristup kolektivnoj obrani, institucionalnu integraciju i mehanizme suradnje koji pojačavaju otpornost države na unutarnje i vanjske prijetnje. Istovremeno, unutarnje slabosti poput demografskih izazova, ograničenih gospodarskih kapaciteta i nedostatne međusektorske koordinacije potencijalno smanjuju sposobnost pravovremenog i učinkovitog odgovora na sigurnosne rizike.

Regionalne prijetnje, uključujući političku nestabilnost u jugoistočnoj Europi, transnacionalni kriminal, migracijske tokove i geopolitičko natjecanje vanjskih aktera, dodatno naglašavaju važnost teorije regionalnih sigurnosnih kompleksa kao okvira za razumijevanje međuovisnosti država i potrebu za suradnjom u regiji. Hrvatska, smještena na prijelazu između središnjih i perifernih dijelova Europe, funkcionira kao posrednik koji može doprinosti stabilnosti, ali je istovremeno osjetljiva na regionalne turbulencije.

Zaključno, sigurnosna strategija Hrvatske zahtijeva kontinuirano jačanje unutarnjih kapaciteta, unapređenje međusektorske koordinacije i aktivnu regionalnu suradnju. Održavanje ravnoteže između nacionalnih resursa i vanjskih izazova ključno je za dugoročnu otpornost države, a primjena teorijskog okvira regionalne sigurnosti omogućuje sveobuhvatno razumijevanje i oblikovanje suvremenih sigurnosnih politika. Time Hrvatska potvrđuje svoju ulogu stabilizirajućeg aktera u jugoistočnoj Europi, istovremeno prepoznajući ograničenja i prilike koje proizlaze iz njezina geopolitičkog i institucionalnog položaja.

Valja istaknuti da je analiza temeljena na odabranim strateškim dokumentima i relevantnoj literaturi, pri čemu nije obrađen širi spektar izvora. Fokus na ključnim izvorima omogućio je cjelovit uvid u suvremeni sigurnosni položaj Hrvatske unutar regionalnog sustava, dok bi dodatni izvori mogli doprinijeti produbljenu i proširenu prikazu izazova i prilika u regiji. Iako sažeta, ova analiza potvrđuje važnost regionalne perspektive u oblikovanju sigurnosne politike Hrvatske i naglašava da stabilnost države proizlazi iz kombinacije unutarnjih kapaciteta i regionalne suradnje.

Literatura / References

- Acharya, A. (2007). The Emerging Regional Architecture of World Politics. *World Politics*, 59, 629-652. <https://doi.org/10.1353/wp.2008.0000>
- Bieber, F. (2006). Bosnia-Herzegovina: Slow Progress towards a Functional State. *Southeast European and Black Sea Studies*, 6(1), 43-64. DOI: <https://doi.org/10.1080/14683850500505196>
- Bieber, F. & Tzifakis, N. (2019). *The Western Balkans as a Geopolitical Chessboard? Myths, realities and policy options*. BiEPAG Policy Brief.
- Bojicic-Dzelilovic, V. (2015). The politics, practice and paradox of 'ethnic security' in Bosnia-Herzegovina. *Stability: International Journal of Security and Development*, 4 (1), 1-18. <https://doi.org/10.5334/sta.ez>
- Buzan, B. & Waever, O. (2003). *Regions and powers: the structure of international security*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511491252>
- Dagen, T. (2024). Jačanje vojnih kapaciteta i pristupanje vojnim savezima kao uvjet zaštite teritorijalnog integriteta i suverenosti. *Anali Hrvatskog politološkog društva*, 21 (1), 137-157. DOI: <https://doi.org/10.20901/an.21.09>

- DSCA (2023). Defense Security Cooperation Agency: Croatia – M2A2 ODS Bradley sale. Dostupno na: <https://www.dsca.mil> (pristup 3. 12. 2025.)
- EU External Action (2024). EU missions and operations overview. Dostupno na: <https://www.eeas.europa.eu> (pristup 3. 12. 2025.)
- Europol (2023). Internet Organized crime threat assessment 2023. The Hague: Europol. Dostupno na: <https://www.europol.europa.eu/publication-events/main-reports/internet-organised-crime-threat-assessment-iocta-2023> (pristup 5. 12. 2025.)
- Fawn, R. (ed.) (2009). *Globalising the Regional, Regionalising the Global*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139087339>
- Frazier, D. & Stewart-Ingersoll, R. (2010). Regional powers and security: A framework for understanding order within regional security complexes. *European Journal of International Relations*, 16 (4), 731-753. DOI: <https://doi.org/10.1177/1354066109359847>
- Farrell, M., Hettne, B. & Van Langenhove, L. (eds.) (2005). *Global politics of regionalism: theory and practice*. Pluto Books.
- Healthmanagement.org (2024). LockBit Ransomware Targets Croatia's Largest Hospital. Dostupno na: <https://www.healthmanagement.org> (pristup 3. 12. 2025.)
- Hettne, B. & Söderbaum, F. (2000). Theorising the Rise of Regionness. *New Political Economy*, 5 (3), 457-472. DOI: <https://doi.org/10.1080/713687778>
- Kelly, R. E. (2007). Security Theory in the „New Regionalism“. *International Studies Review*, 9 (2), 197-229. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2486.2007.00671.x>
- Kurečić, P. (2001). Geopolitika i suvremeni geopolitički položaj Hrvatske. *Međunarodne studije*, 2, 103-120.
- Kusztal, A. (2017). Theoretical Foundations of Regional Security in International Relations, The Overview. *Journal of Science of the Military Academy of Land Forces*, 49, 17-30.
- Labaš, D., Malek, L. & Blažina Mukavec, K. (2023). Dezinformacije i lažne vijesti u znanstvenim radovima i medijskim kampanjama u Hrvatskoj. In: J. Popovac & V. Gavran (ed.), *Međunarodna znanstvena konferencija Komentari, govor mržnje, dezinformacije i regulacija javne komunikacije: zbornik radova*. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti; Agencija za elektroničke medije.
- Lake, D. A. & Morgan, P. M. (ed.). (1997). *Regional orders: building security in a new world*. University Park: Pennsylvania State University Press, 1997. *American Political Science Review*, 92, 752-753. <https://doi.org/10.2307/2585563>
- Magaš, D. (1997). The Development of Geographical and Geopolitical Position of Croatia. *Geoadria*, 2 (1), 5-36. DOI: <https://doi.org/10.15291/geoadria.241>
- Mansfield, E. D. & Snyder, J. (2009). Pathways to War in Democratic Transitions. *International Organization*, 63 (2), 381-390. DOI: [10.1017/S0020818309090134](https://doi.org/10.1017/S0020818309090134)
- Moravcsik, A. (1998). *The choice for Europe: social purpose and state power from Messina to Maastricht*. Ithaca: Cornell University Press.
- Morh.hr (2017). Godišnje izvešće o obrani. Dostupno na: https://www.morh.hr/wp-content/uploads/2018/04/godisnje_izvjesce_o_obrani_za_2017.pdf (pristup 3. 12. 2025)
- Morh.hr (2025). Hrvatska ulaže više od dvije milijarde eura u modernu vojnu opremu za Oružane snage Republike Hrvatske. Dostupno na: <https://www.morh.hr/hrvatska-ulaze-vise-od-dvije-milijarde-eura-u-modernu-vojnu-opremu-za-oruzane-snage-republike-hrvatske/> (pristup 5. 12. 2025.)
- Musladin, M. (2012). Politike EU-a prema susjedima: Euromediterransko i Istočno partnerstvo. *Međunarodne studije*, XII (2), 44-69.
- Musladin, M. (2015). Transformation of the Croatian security and defense system in the Euro-Atlantic context. In: P. Maldini & D. Pauković (eds.), *Croatia and the European Union Changes and Development* (pp. 177-194). London; New York: Routledge.
- n1info.hr (2023). Cyberattack on Croatian hospital exposes critical vulnerabilities. Dostupno na: <https://www.n1info.hr> (pristup 3. 12. 2025.)

- Shelley, L. (2014). *Human Smuggling and Trafficking into Europe: A Comparative Perspective*. Washington DC: Migration Policy Institute.
- SNS (2017). Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske. *Narodne novine*, 73. Dostupno na: <https://narodne-novine.nn.hr> (pristup 3. 12. 2025.)
- SOA (2025). Izvješće Sigurnosno-obavještajne agencije za 2025. Zagreb: Sigurnosno-obavještajna agencija. Dostupno na: [https://soa.hr/UserDocsImages/Dokumenti/Javno-izvjesce-2025%20\(1\).pdf?vel=3512180](https://soa.hr/UserDocsImages/Dokumenti/Javno-izvjesce-2025%20(1).pdf?vel=3512180) (pristup 3. 12. 2025.)
- Söderbaum, F. (2013). Rethinking Regions and Regionalism. *Georgetown Journal of International Affairs*, 14 (2), 9-18.
- Sperling, J. (2015). Regional security. Dostupno na: <https://www.oxfordbibliographies.com/display/document/obo-9780199756223/obo-9780199756223-0048.xml?rskey=1EWEq9&result=269&print> (pristup 3. 12. 2025.)
- Tatalović, S. (1998). Ethnic aspects of the security of southeast Europe. *Politička misao*, 35 (2), 65-78.
- Vasilj, M., Volarić, T. & Tipurić Spužević, S. (2018). Koridor Vc – poticaj integraciji hrvatskih regija u europsko okruženje. *Mostariensia*, 22 (1), 465-472.
- Vlada.gov.hr (2019). The LNG terminal on the island of Krk is a strategic investment project important for Croatia's energy independence. Dostupno na: <https://vlada.gov.hr/news/the-lng-terminal-on-the-island-of-krk-is-a-strategic-investment-project-important-for-croatia-s-energy-independence/25221> (pristup 3. 12. 2025.)

Republic of Croatia in the Context of Regional Security: Challenges and Advantages

Marijana Musladin

University of Dubrovnik

E-mail: marijana.musladin@unidu.hr

Original scientific paper

UDK 911.3:32

355.02(497.5)

DOI 10.17818/SM/2025/1.4

Paper received: 1. 12. 2025.

Paper accepted: 8. 12. 2025.

Abstract

The security position of the Republic of Croatia is shaped by the interaction of its internal capacities, regional environment, and Euro-Atlantic integration. Although Croatia has achieved a high level of institutional security and international integration through its membership in NATO and the European Union, its national security remains strongly conditioned by the dynamics of Southeast Europe, where political instability, unresolved security issues, and geopolitical competition among external actors persist. This article examines the contemporary security environment of Croatia by analysing strategic documents, reports from the Security and Intelligence Agency (SOA) and the Ministry of Defence of the Republic of Croatia (MORH), as well as relevant academic literature, with the aim of identifying key threats, vulnerabilities, and available resources. The analysis is based on regional security theory, which emphasizes the interdependence of states within security complexes. Within this framework, Croatia is viewed as part of a broader regional system in which national security is shaped by internal capacities, regional dynamics, and Euro-Atlantic institutional structures. Such an analytical framework provides a comprehensive insight into how regional threats, geopolitical relations, and security cooperation shape Croatia's current position and its ability to respond to complex security challenges.

Keywords: Regional security, Euro-Atlantic integration, Croatia, security threats, Southeast Europe.